

TURUL DOI CARE N-A FOST

Cătălin Augustin Stoica este doctor în sociologie al Universității Stanford; are două masterate în sociologie – unul la Stanford și altul la Universitatea Central Europeană. Este autorul volumelor *România continuă. Schimbare și adaptare în comunism și postcomunism* (Humanitas, 2018) și *Introducere în studiul stratificării și mobilității sociale. Teorii, măsuri și modele de analiză* (Tritonic, 2022). A tradus în limba română, îngrijit și prefațat volumul sociologului american Mark Granovetter *Society and Economy. Framework and Principles* (*Societate și economie. Cadru și principii teoretice*, Art, 2022); împreună cu regretatul Vintilă Mihăilescu a coordonat volumul *Iarna vrajbei noastre. Protestele din ianuarie–februarie 2012 din România* (Paideia, 2012). A publicat studii pe tema comunismului și a postcomunismului în reviste și volume de specialitate din România, SUA, Germania și Polonia. Între 2007 și 2015 a fost director general al Centrului de Sociologie Urbană și Regională (CURS). În prezent este profesor universitar la Facultatea de Științe Politice din cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative.

CĂTĂLIN AUGUSTIN STOICA

TURUL DOI CARE N-A FOST

AUTOPSIA SUMARĂ A UNUI MOMENT ELECTORAL
(SPERĂM) UNIC

HUMANITAS

Redactor: Andreea Niță
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Sabina Lungu
DTP: Iuliana Constantinescu, Veronica Dinu

Tipărit la Livco Design

© HUMANITAS, 2025

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Stoica, Cătălin Augustin
Turul doi care n-a fost: autopsia sumară a unui moment
electoral (sperăm) unic / Cătălin Augustin Stoica. –
București: Humanitas, 2025
Conține bibliografie
ISBN 978-973-50-8777-7
316
324
342

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
I. Care Georgescu?	13
II. Sondajele	22
III. Teoriile conspirației	46
IV. Serviciile	65
V. TikTok-ul și alte rețele	81
VI. Mesaje, credibilitate și microistorie	97
VII. Alegătorii și alegătoarele	119
VIII. Clivaje	148
IX. Încotro?.....	176
<i>Note</i>	193
<i>Bibliografie</i>	227

Cuvânt înainte

Primul tur al alegerilor prezidențiale a semănat mai degrabă cu o combinație de vodevil național și procesiune bacoviană de umbre vexate, fiecare purtând în sine o cântare funestă a nepuținței. Într-o parte stătea norodul pro-UE cu privirea grea și pasivă, ca și cum urnele n-ar fi fost altceva decât niște relicve ale unei democrații moarte-n fașă, iar în cealaltă parte se găsea o mulțime aprinsă de un resentiment cât se poate de justificat, dar tot atât de lipsit de direcție. Între corupția care-a ajuns a doua natură a patricienilor politici și surzenia celestă a partidelor mainstream, revolta părea mai curând un tunet fără ploaie, un strigăt deznădăjduit al celor care s-au săturat de promisiuni încălcate, un amestec de suferință legitimă și ținte pierdute, precum un foc ce arde cu vâlvătaie, dar fără să încălzească.

În noiembrie 2024, Călin Georgescu și-a jucat cu aplomb rolul de vizionar apocaliptic, un amestec de Casandră modernă și profet de suburbie, predicând sfârșitul unui sistem corupt, fără a lăsa să se întrevadă începutul a ceva, fluturând himere de mântuire națională într-un limbaj ce amesteca ezoterism ieftin, legionarism, fundamentalism religios și geopolitică de mahala. Marcel Ciolacu, cu aerul solemn al unui logofăt resemnat, aflat etern în expectativă, părea convins că destinul său era nu să câștige, ci să conserve mediocritatea ca virtute politică supremă. Defilând cu patosul unui tribun de iarmaroc, Simion a părut mai degrabă un descendent modern al agitației de crâșmă, unde

suveranitatea se negocia pe două pahare de rachiu și o strângere de mână. Nicolae Ciucă, un general fără armată, a navigat într-un arhipelag de indiferență în timp ce partidul său, asemenea unui dihor toropit, și-a acceptat resemnat soarta. În tot acest tablou fragmentat, a năvălit ca o jupâneasă Elena Lasconi, insuficient călită în tranșeele luptelor politice și aducând cu sine o naivitate care ar fi fost fermecătoare dacă nu ar fi fost tragică.

Acest volum tratează straniul moment electoral de la finalul anului 2024, un episod pe care, așa cum o spune și subtitlul său, mulți l-am dori irepetabil. Nu am pretenția că volumul va lămurii pe deplin ori că va furniza certitudini absolute cu privire la ceea ce s-a întâmplat în 24 noiembrie 2024. O astfel de sarcină este imposibilă având în vedere timpul foarte scurt ce s-a scurs de atunci încolo și faptul că ițele poveștii abia acum au început să fie descâlcite de presă și alte voci independente din societatea civilă. Dacă ne raportăm la alte momente-cheie din istoria recentă, precum Revoluția din 1989 sau Mîneriada din iunie 1990, este posibil să treacă decenii până când misterul din noiembrie 2024 să fie măcar parțial elucidat.

Mi-am propus aici să ofer o sinteză sociologică cu privire la ce s-a petrecut atunci și cu privire la ceea ce s-a scris despre acest moment. O astfel de sinteză este utilă măcar din punctul de vedere al inventarierii acelor puține fapte și evenimente în cazul cărora există totuși un grad de certitudine mai ridicat și asupra cărora se pot oferi niște explicații ipotetice. Altfel spus, am dorit să alcătuiesc o hartă a problemelor legate de momentul 24 noiembrie 2024, să formulez mai bine întrebările referitoare la acesta și să schițez timid unele răspunsuri și mai ales direcții viitoare de abordare. Cititorii și cititoarele acestor pagini pot porni de la aceste întrebări și mai ales de la referințele mele bibliografice pentru a-și formula propria imagine despre evenimente.

Volumul este și rezultatul unor frustrări, și nu mă refer aici numai la cele legate de rezultatul primului tur sau cele legate de alternativele pe care le-aș fi avut, ca și dumneavoastră, într-un posibil tur doi. E vorba de frustrări ce țin de faptul că, se pare, biografia mea a stat sub semnul așa-zisei urări chinezești (după unii, blestem) „Să-ți fie dat să trăiești vremuri interesante!”. Am apucat, tânăr fiind, Revoluția din 1989, manifestațiile din Piața Universității din 1990, urmate de venirea minerilor, diversele revoluții „electorale” (cea din 1996 a lui Constantinescu și cea a lui Băsescu din 2004), o pandemie și un război în vecinătatea granițelor. În timpul studiilor doctorale în Statele Unite, am întâlnit oameni remarcabili ai istoriei recente – sociologi, antropologi, filozofi și politologi de acum clasici și alți intelectuali străluciți, străini și români. Din comoditate, nu am documentat aceste evenimente și întâlniri fabuloase la timpul lor – un lucru pe care acum îl regret și care mi-a provocat frustrări. Mi-am propus ca de această dată să nu ratez un alt moment care ar merita consemnat, măcar pentru mine. Desigur, în subsidiar, scrierea acestei cărți a venit și din nevoia de a încerca să înțeleg în primul rând eu ce s-a petrecut în noiembrie 2024, care au fost resorturile acestui vot aparent surprinzător, dar absolut predictibil din punct de vedere sociologic. Acesta este și motivul pentru care, pe alocuri, am reluat unele idei formulate anterior în volumul meu *România continuă. Schimbare și adaptare în comunism și postcomunism*, apărut în 2018 la Humanitas, și mă refer aici îndeosebi la cele referitoare la caracteristicile clasei politice mainstream și interferența serviciilor în jocul economic și politic de la noi.

Scrierea acestui volum nu a fost lipsită de dificultăți. Pe măsură ce timpul trecea, apăreau noi investigații de presă despre campania electorală, despre rețelele implicate în ea și actorii săi principali. A fost o provocare să țin pasul cu această avalanșă de informații, să selectez esențialul și să ignor ceea ce mi s-a părut mai puțin relevant sau insuficient documentat. Așa cum

am precizat deja, această carte este o sinteză a faptelor și interpretărilor existente – inevitabil subiectivă, selectivă și incompletă, întrucât, la un moment dat, a trebuit să mă opresc din scris și să trimit editurii manuscrisul. Vor exista, desigur, cititori sau comentatori care îmi vor reproșa omisiuni, perspective ignorate sau faptul că am favorizat o anumită interpretare – cel mai probabil, din punctul lor de vedere, cea greșită. Aceste reacții sunt firești într-o anumită măsură. Țin însă să le reamintesc tuturor că scopurile mele în acest volum au fost mai degrabă modeste: să fac o sinteză ori o autopsie sumară a unui eveniment încă fierbinte, și m-aș bucura dacă, în urma lecturii acestei cărți, cititorii se vor alege măcar cu o serie de întrebări mai clar formulate.

Ca orice altă lucrare, nici aceasta nu ar fi fost posibilă fără sprijinul intelectual și afectiv al multor persoane. Le sunt profund recunoscător lui Sorin și Monei Antohi pentru prietenia lor. Lui Sorin Antohi îi sunt dator, de asemenea, pentru clarificarea unor aspecte legate de trecutul recent și de contextul actual. Discuțiile avute cu prietenii mei Bogdan Iancu, Gabriel Jderu, Liviu Chelcea, Radu Umbreș, Aurelian Muntean și Remus Anghel mi-au fost extrem de utile. Le mulțumesc și lui Sorin Ioniță, lui Mircea Comșa și fostului meu profesor Dumitru Sandu pentru clarificările oferite asupra unora dintre aspectele analizate.

Pe parcursul scrierii acestei cărți, am participat la două dezbatere organizate de Fundația Friedrich Ebert România, iar unele dintre ideile discutate acolo mi-au fost de folos. Îi mulțumesc lui Cristian Chiscop pentru invitație. Îi sunt îndatorat lui Iosif Buble, director al Centrului de Sociologie Urbană și Regională (CURS), pentru generozitatea cu care mi-a pus la dispoziție bazele de date ale sondajelor de la ieșirea de la urne, un gest de transparență rar întâlnit. Prietenul meu Mircea Caproș, de la CURS, m-a sprijinit, de asemenea, în analiza datelor de sondaj – îi mulțumesc!

Întrucât acest volum se adresează unui public mai larg, am renunțat la analize statistice multivariate mai sofisticate; fac această precizare pentru colegii din domeniu care și-ar fi dorit să parcurgă astfel de analize, ce își au locul mai degrabă în revistele de specialitate. Sunt totodată îndatorat unei lungi serii de alte persoane care au acceptat să vorbească deschis cu mine și ale căror nume nu le menționez aici din rațiuni ce țin de anonim și confidențialitate, principii care se aplică și în cercetarea socială, nu numai în jurnalism.

Îi rămân dator Andreei Niță pentru excelenta muncă pe care a făcut-o și de această dată în calitate de redactor. Îi mulțumesc lui Radu Gârmacea, redactor-șef al editurii Humanitas, care a sprijinit ideea acestui volum. Nu în ultimul rând, le mulțumesc soției mele, Mihaela, și fiicelor mele, Maya și Sara, pentru stoicismul de care au dat dovadă în momentele mele de frământare artistico-literară. Vina pentru ceea ce s-a ales de sfaturile și ajutorul primit de la cei menționați anterior îmi aparține în întregime.

I. Care Georgescu?

Ziua de 24 noiembrie 2024. Îmi propusesem, de dimineață, să urmăresc ce se întâmplă la urne cu un aer detașat, suficient cât să par informat, dar nu atât de mult încât să fiu confundat cu un analist politic de Facebook. Sau, mai degrabă, cu analiștii politici cu prezență ubicuă la televiziunile de știri. Cei din „bula“ mea de Facebook produc analize mai sofisticate, chiar academice, prin comparație cu invitații permanenți și jurnaliștii multor posturi de știri care, în emisiuni de tipul șuete între prieteni, practică, vorba lui Andrei Pleșu, indiscreția mitocănească, bârfa de uliță, șmecheria „profesională“.¹ Astfel de șuete sunt moderate de prezentatoare care mimează indignarea populistă *à la* Mița Baston și de prezentatori care au stilul golanului de cartier: te întreabă politicos dacă nu ai o țigare pentru ca în secunda următoare să-ți tragă una la gioale și să zâmbească complice atârnătorilor care-l însoțesc (telespectatorii, în acest caz).

Finalul turului întâi părea a fi cunoscut: Ciolacu intra sigur în turul al doilea. Suspansul îl viza pe celălalt finalist. Competiția în sine era jalnică; candidații principalelor partide mari erau din categoria „moartea ratingului“, după cum se exprimă cei din televiziuni. Doar George Simion – un băiat din Vrancea (județul bunicilor mei paterni), cu o privire fixă, freză castron și cu un discurs patriotard-patriotard, însă relativ coerent în delirul său – mai stârnea interes și rating.

În a doua parte a zilei începuseră să circule „știri pe surse“ cu privire la ierarhia voturilor. Întrucât eu însumi m-am aflat în echipele de coordonare a unui număr de 7 sondaje la ieșirea de la urne (exit-polluri) în perioada 2007–2015, priveam cu scepticism aceste știri. De obicei, rezultatele intermediare de la anumite ore – cele în care se face transmisia datelor din teritoriu – sunt, cel mult, comunicate beneficiarului, conform clauzelor contractuale, care pot prevedea penalități pentru divulgarea datelor de către institute unor terțe părți. În plus, o eventuală scăpare pe surse a unor astfel de informații poate atrage după sine sancțiuni legale. Pentru a satisface totuși setea de știri a celor din presă („E bine să nu te pui rău cu ei“, m-a sfătuit un coleg mai în vârstă) sau a unor politicieni care încing telefoanele, se comunică cifre și ierarhii care nu sunt reale.

După-amiază au început să circule alte știri tot „pe surse“. Nu era vorba că Simion ar fi urcat pe locul doi. „Normal, bă! Nu v-am zis?!“ s-ar fi exprimat Damian, băiatul bun la toate care mai lucrează la firma de funerare a unui prieten, situată lângă bloc, alături de un „salon de unghii“, o sală de păcănele, o măcelărie, două restaurante unde se fac parastase de pomină, un magazin de cartier încă nedislocat de Mega Image și un spațiu de depozitare al primăriei. Aici au fost aduși sacii cu voturi de la europarlamentare, iar Diana Șoșoacă a făcut un live pe Facebook la începutul verii lui 2024.

Dumneaei a protestat atunci preventiv întrucât, se pare, nu știa sigur dacă a intrat sau nu în Parlamentul European. Întâmpinarea a fost de notorietate în cartier. La ea a participat însuși Luis Lazarus, alături de televiziuni, dube de jandarmi și Stegarul DAC. În zonă, evenimentul a produs o vie emoție, cum nu mai fusese întâlnită de la filmările la serialul HBO *Umbre* (tot în spațiul ăla de depozitare) sau de la ridicarea temporară a restricțiilor în pandemie înainte de 1 Mai, când la măcelăria de lângă bloc au adus mici proaspeți și oamenii au putut să se reîntâlnească